

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

880

Vragen van het lid **Van Nispen** (SP) aan de Minister voor Rechtsbescherming over de documentaire «*De laatste sociaal advocaten*» (ingezonden 23 oktober 2020).

Antwoord van Minister **Dekker** (Rechtsbescherming) (ontvangen 23 november 2020). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 771

Vraag 1

Kent u de documentaire «*De laatste sociaal advocaten*»?¹ Wat is in algemene zin uw reactie hierop?

Antwoord 1

Ja. De documentaire geeft een goed beeld van de belangrijke rol die sociaal advocaten vervullen en het diverse werkveld waarin zij met veel toewijding werken. Daarnaast geeft het inzicht in de veelsoortige problematiek van hun cliënten.

Vraag 2

Heeft u veel waardering en respect voor het belangrijke werk van sociaal advocaten? Hoe uit dat zich?

Antwoord 2

Sociaal advocaten oefenen, ondanks de zwaarte en de uitdagingen, een vak uit van grote maatschappelijke waarde. Met de gecombineerde maatregelen van de stelselvernieuwing zetten we in op een betere vergoeding voor advocaten en mediators die in het stelsel werkzaam zijn. De inspanningen om het stelsel van rechtsbijstand bij de tijd te brengen liggen niet enkel op het financiële vlak. In de stelselvernieuwing werken we samen aan verbetering van de kwaliteit van de geboden rechtshulp en geven we innovatie ruim baan. Ook stimuleren we de instroom van jonge advocaten in het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand met een subsidie voor de kosten van de beroepsopleiding. De subsidieregeling van de Raad voor Rechtsbijstand start per 1 december aanstaande.

¹ Documentaire: de laatste sociaal advocaten. <https://dezwijger.nl/programma/docu-de-laatste-sociaal-advocaten>

Vraag 3

Erkent u dat sociaal advocaten cliënten bij staan, die zonder deze deskundige en juridische bijstand vaak niet in staat zouden zijn om hun recht te halen?

Antwoord 3

Wanneer mensen met een kleine beurs voor de oplossing van hun problemen een sociaal advocaat nodig hebben, dan is de toegang hiertoe geborgd, nu en in de toekomst.

Vraag 4

Hoeveel sociaal advocaten zijn de afgelopen jaren gestopt met dit werk? Hoeveel sociaal advocaten zijn de afgelopen jaren minder op toevoegingsbasis gaan werken? Hoe wordt dit alles in de gaten gehouden?

Antwoord 4

De Raad voor Rechtsbijstand houdt de in- en uitstroom van rechtsbijstandverleners (waaronder advocaten) in het stelsel bij. In 2018 werkten 7.072 advocaten op toevoegingsbasis. Tussen 2018 en 2019 zijn 723 advocaten uit het stelsel uitgestroomd en zijn er 534 advocaten in het stelsel ingestroomd. Dit betekent per saldo een afname van 189. In 2019 werkten 6.883 advocaten op toevoegingsbasis.

Vraag 5

Hoe wordt in de gaten gehouden hoe lastig het is voor mensen die een sociaal advocaat zoeken om deze nog te kunnen vinden?

Antwoord 5

De commissie Wolfsen heeft berekend dat er binnen het stelsel voor zo'n 3.750 advocaten werkaanbod is, dus van een nijpend tekort is geen sprake. Om er zicht op te houden dat er voldoende aanbod is van sociaal advocaten, monitort de Raad voor Rechtsbijstand het aantal ingeschreven advocaten en de spreiding daarvan. Daarnaast laat ik me voeden door signalen die het Juridisch Loket en de Nederlandse Orde van Advocaten aan mijn ministerie doorgeeft. Met de stelselvernieuwing, waarmee de eerste lijn verbreed wordt, wil ik die monitoring verder verscherpen zodat hierop nog beter zicht ontstaat. Zie tevens het antwoord op vraag 4.

Vraag 6

Erkent u dat er juridische ongelukken kunnen gebeuren als mensen niet op tijd de noodzakelijke bijstand van een sociaal advocaat krijgen?

Antwoord 6

Het is bekend dat mensen die er niet zelf uit kunnen komen en niet op tijd de noodzakelijke bijstand ontvangen, verder in de problemen kunnen komen. Daarom wil ik met de stelselvernieuwing door verbreding van de eerste lijn, betere informatievoorziening en juiste doorverwijzing passend bij de hulpvraag van de rechtzoekende, vroegtijdig de juiste route naar een oplossing bieden aan de burger. Zie tevens het antwoord op vraag 3.

Vraag 7

Wat is uw reactie op de volgende uitspraken uit de documentaire: «Je hebt in de sociaal advocatuur wel een flinke dosis idealisme nodig. Er staan voor een aantal zaken een aantal punten en die corresponderen met een aantal uren. Maar het aantal uren stemt niet overeen met het werk dat je aan een zaak hebt. Maar ik kan moeilijk tegen een klant zeggen «zoek het effe lekker zelf uit». Dus dan zit je wel soms voor Jan met de korte achternaam werkzaamheden te verrichten.»?

Antwoord 7

In het Regeerakkoord is opgenomen dat het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand binnen de bestaande budgettaire kaders wordt herzien, langs de lijnen van de commissies-Wolfson en -Van der Meer. Binnen de stelselvernieuwing hebben we oog voor de conclusie van de commissie-Van der Meer dat de vergoedingen voor toevoegingen in veel gevallen niet meer passen bij de tijd die eraan wordt besteed. Daarom zal de financiële ruimte die ontstaat door de maatregelen van de herziening binnen de bestaande budgettaire

kaders worden gebruikt om de vergoedingen in het stelsel te verhogen. De doorrekeningen van de stelselvernieuwing laten zien dat het geheel aan maatregelen van de modernisering ruimte biedt voor een vergoeding voor advocaten die 10 tot 20% hoger is dan de vergoeding die advocaten nu gemiddeld per uur krijgen volgens de berekeningen van de commissie-Van der Meer.

Vraag 8

Wat is uw reactie op de volgende uitspraken uit de documentaire: «Het komt heel vaak voor dat als je het gaat omrekenen dat je misschien voor 20 euro per uur gewerkt hebt. En daar moet natuurlijk dan ook nog de huur van kantoor en administratie van betaald worden. En dat is een beetje de opdracht van Justitie: Bezuinigingen. Het ministerie zit op de gedachte van de privatisering, het inschakelen van verzekeraars en aanbesteden. Die denken: probeer mensen weg te houden van advocaten en de rechter, dat kost alleen maar geld. Als het zo door gaat dan zou de sociaal advocatuur kunnen verdwijnen en daarmee verdwijnt dan die extra expertise.»

Antwoord 8

De stelselvernieuwing is noch een bezuinigingsoperatie noch een privatisering. In de stelselvernieuwing staan de burger en zijn hulpvraag centraal en wordt hij of zij door een versterkte eerste lijn geholpen aan bij die hulpvraag passende dienstverlening. Ook de tweedelijns rechtsbijstand door advocaten kan deel uitmaken van die passende dienstverlening. Bij die vernieuwing houden we vast aan de bestaande budgettaire kaders, er gaat geen euro af.

Vraag 9

Wat is uw reactie op de volgende uitspraken uit de documentaire: «Je kan er niet omheen draaien, we hebben in deze maatschappij nu eenmaal juridische problemen. Ook al wil je dat ze dan niet juridisch genoemd worden. Maar er zijn regels, dan moet er iemand zijn die die regels snapt en de mensen helpt die die regels niet helemaal snappen.»

Antwoord 9

Daar ben ik het mee eens. In het nieuwe stelsel wordt de hulpvraag van de burger centraal gesteld. Gaat het dan om een juridische hulpvraag die door een advocaat moet worden beantwoord, dan zal dat ook in het nieuwe stelsel door een advocaat worden gedaan.

Vraag 10

Hoe kijkt u er nu zelf op terug dat gedurende uw ambtstermijn, in deze regeerperiode, het grote probleem van de te lage vergoedingen niet is opgelost, terwijl vanaf het eerste moment het rapport van de commissie Van der Meer op uw bureau lag?

Antwoord 10

De inzet van de stelselvernieuwing is altijd geweest: meer oplossingen en minder procedures. Met de oogst van de maatregelen van de stelselvernieuwing moet geld beschikbaar komen voor hogere vergoedingen, wanneer blijkt dat voor de aanpak van die problemen de inzet van rechtshulp in de tweede lijn nodig is. Zoals ik al eerder heb aangegeven is met een stelselvernieuwing tijd gemoeid. Ondertussen doen we wat nodig is. Zo is er voor 2020 en 2021 jaarlijks € 36,5 miljoen beschikbaar gesteld voor een tijdelijke toelage voor advocaten in het stelsel van € 10,88 (excl. btw) per toevoegingspunt. Zie tevens het antwoord op vraag 7.

Vraag 11

Wanneer kreeg u in de gaten dat de vergoedingen voor sociaal advocaten niet op een redelijk niveau liggen? Hoe kan het dan dat daar nauwelijks iets aan veranderd is? Waarom laat u goed opgeleide professionals jarenlang zonder redelijke vergoeding hun werk doen voor zoiets belangrijks als de toegang tot het recht, een fundament van onze rechtsstaat?

Antwoord 11

In het regeerakkoord is opgenomen dat het kabinet het stelsel van rechtsbijstand zal vernieuwen langs de lijnen van de rapporten van de commissies Van der Meer en Wolfsen. De commissie Van der Meer heeft in 2017 onderzocht of de forfaits nog passen bij de gemiddelde tijdsbesteding. De conclusie van de commissie was dat dit voor veel rechtsgebieden niet meer het geval is, waardoor een punt niet meer overeenkomt met een uur werken. De maatregelen van de stelselvernieuwing bieden binnen de budgettaire kaders ruimte voor een vergoeding voor advocaten die 10 tot 20% hoger is dan de vergoeding die advocaten nu gemiddeld per uur krijgen volgens de berekeningen van de commissie Van der Meer. Om de transitie naar het vernieuwde stelsel mogelijk te maken krijgen advocaten daarnaast in de jaren 2020 en 2021 een tijdelijke toelage van € 10,88 per toevoegingspunt. Zie verder het antwoord op vragen 7 en 10.

Vraag 12

Klopt het dat u eerder heeft erkend dat met name in het personen- en familierecht het verlenen van rechtshulp op basis van gesubsidieerde rechtsbijstand niet meer lonend is en er een nijpend tekort aan dit soort rechtshulp door gespecialiseerde advocaten dreigt te ontstaan? Bent u bereid specifiek voor deze groep sociaal advocaten op korte termijn een verhoging van de vergoedingen te realiseren? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

De commissie Van der Meer heeft geconstateerd dat de vergoedingen op het terrein van het personen- en familierecht het meeste achterblijven. Dat is de reden dat ik bij de vernieuwing van het stelsel van rechtsbijstand prioriteit heb gegeven aan echtscheidingszaken. Zo heb ik de Raad voor Rechtsbijstand deze zomer opdracht gegeven om te starten met de ontwikkeling van rechtshulppakketten en dat allereerst te doen voor echtscheidingen. Daarnaast is onder de Subsidieregeling Stelselherziening Rechtsbijstand een aantal innovatieve projecten gehonoreerd en gestart, waaronder een tweetal projecten rondom echtscheidingen. Een nijpend tekort aan gespecialiseerde advocaten is nog niet aan de orde. Zie tevens het antwoord op de vragen 5, 10 en 11.

Vraag 13

Wat bent u van plan nog deze regeerperiode specifiek iets te doen aan de nijpende situatie in het personen- en familierecht?

Antwoord 13

Zie het antwoord op vraag 12.

Vraag 14

Deelt u de mening dat als wetgeving in een bepaald rechtsgebied verandert, waardoor zaken complexer worden voor de juridische praktijk, dit zich zou moeten vertalen naar hogere vergoedingen ten behoeve van de sociale advocatuur, namelijk een hoger aantal punten per zaak? Erkent u dat dit nu juist voor het personen- en familierecht zou moeten gelden, omdat in dat rechtsgebied bij uitstek geldt dat veel is veranderd maar nooit iets is bijgekomen, waardoor juist hier de vergoedingen enorm uit de pas lopen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 14

Ik deel die mening. Daarom is het inmiddels ook kabinetsbeleid om bij nieuwe of gewijzigde wetgeving de impact op het beroep op rechtsbijstand in beeld te brengen en de kosten daarvan door te berekenen aan het verantwoordelijke departement.

Vraag 15

Klopt het dat eerder is besloten de vergoedingen voor een periode van twee jaar iets te verhogen, maar inmiddels is ook de periode waarin de stelselherziening zou moeten zijn afgerond verlengd? Wanneer verwacht u dat het stelsel uiteindelijk herzien zal zijn en dat dit de besparingen oplevert die volgens u nodig zijn om de advocaten een hogere vergoeding uit te keren? Erkent u dat dit niet reeds in 2022 zal zijn? Deelt u dan de mening dat het

goed zou zijn als nu al duidelijkheid zou komen over het in ieder geval verlengen van deze regeling tot na 2022, omdat het ondenkbaar zou zijn de vergoedingen in 2022 terug te draaien naar het nog lagere oude niveau?

Antwoord 15

Het vernieuwde stelsel moet op 1 januari 2025 volledig in werking zijn getreden. Dit betekent niet dat er tot die tijd niets gebeurt: de overgang naar het vernieuwde stelsel vindt geleidelijk plaats. De komende periode wordt – onder andere in pilots – gewerkt aan prototypes van rechtshulppakketten die uiteindelijk in de plaats zullen komen van de huidige toevoegingen. Met deze rechtshulppakketten zullen meer dan nu integrale oplossingen worden geboden voor (deels) juridische problemen. Per rechtsgebied zullen beproefde concepten ook al voor 1 januari 2025 in de plaats kunnen komen van de huidige toevoegingen in dat rechtsgebied. Zo wordt geleidelijk en per rechtsgebied de overstap gemaakt naar de nieuwe systematiek van rechtshulppakketten. De middelen die hierdoor vrijkomen zullen – binnen het bestaande budgettaire kader – worden gebruikt voor hogere vergoedingen voor de aanbieders van rechtshulp in het stelsel. Om de transitie naar het vernieuwde stelsel mogelijk te maken ontvangen advocaten in de jaren 2020 en 2021 een tijdelijke toelage van € 10,88 per toevoegingspunt. Het is aan een volgend kabinet om te bezien wat daarna nodig is.

Vraag 16

Bent u bereid deze vragen afzonderlijk, en in ieder geval voor de behandeling van de begroting Justitie en Veiligheid, te beantwoorden?

Antwoord 16

Ja, met dien verstande dat in het antwoord op vraag 13 is verwezen naar de beantwoording van vraag 12.